

Poslano.

(Odgovor gospodu ocenjevatelju najinega „Drugega berila in slovnice“.)

Ljublanski Zvon“ je priobčil v IX. in X. letošnji številki oceno najinega „Drugega berila in slovnice za obče ljudske šole“, ki jo je spisal urednik „Zvonov“, g. prof. V. Bežek. Tej oceni je treba nekoliko besed v odgovor in zagovor.

Ko sva začela sestavljati najino čitanko, sva ukrepala na vse strani, kako bi sestavila berilo, ki zadoščaj vsem zahtevam ljudsko-šolskega pouka. Oprla sva se na tri točke: 1.) na učni črtež, ki ga mora poznati vsak, kdor hoče sestavljati ljudsko-šolsko berilo, ali pa pisati oceno o takem berilu, 2.) na najboljše dosedanje ljudsko-šolske čitanke in 3.) na svoje nazore in izkušnje o poučevanju v ljudski šoli.

Po teh načelih sestavljeno berilo ni našlo milosti pri gospodu ocenjevatelju, ki je je obsodil dokaj ostro, vendar tako, da sva bila prepričana precej, ko sva prečitala oceno, da je pregledal g. ocenjevatelj berilo le površno. Očita nama, da so posejane — kakor rozine v ajdovih štrukljih — med zlate reke in izreke, pregovore in pametnice samo za posladkanje poredke kratkočasnice, burke itd., toda knjiga je prazna obeh! No, samo jedna je malo na to stran, pa še ta je Levstikova („Koline“).

Gosp. ocenjevatelj se ogreva za Neumannovo metodo. Iskala sva v knjigarnici Neumannovo čitanko za ljudsko šolo, toda nisva je dobila, zakaj Neumann je pisal čitanke samo za srednje šole, in te se vendar jako razlikujejo od ljudsko-šolskih knjig.

V srednji šoli služi čitanka kot učilo samo dotičnemu jeziku, v ljudski šoli pa jeziku in še drugim predmetom: prirodopisju, prirodoslovju, zemljepisju in zgodovini. Srednja šola ima torej za vsak predmet svojo knjigo, v ljudski šoli (zlasti v nižjih razredih) je to nemogoče iz vzrokov, ki jih pač ni treba tu navajati. Vse mora biti združeno v jedno samo knjigo, t. j. v čitanko, ki mora imeti vsaj tri oddelke in sicer: 1. leposlovje, 2. prirodopisje ter 3. zemljepisje in zgodovino. Le za višje razrede (6., 7. in 8.) ljudskih šol in za meščanske šole velja srednješolski nazor, ker tu imajo tudi za vsak predmet posebno knjigo.

Neumannova metoda je mogoča v našem slučaju samo v I. razredu. Res je sicer, da ima tudi Neumann oddelke, n. pr.: I. Stücke erzählenden, beschreibenden und lyrischen Inhaltes, II. Bilder aus dem Pflanzen- und Mineral-Reiche, III. Bilder aus der Geschichte — itd. A vidi se precej, da je uredil in sestavil Neumann svoje čitanke le za jezikovni pouk, in berilni sestavki, ki govore o prirodoslovnih, zgodovinskih ali zemljepisnih predmetih, nimajo zgolj — pri Neumannu —

stvarnega pomena, nego služijo spoznavanju nemškega jezika in literature na vsakem polju vseobčnega znanja. Da pa sva razdelila ta oddelek na tri (I. Zabavi in pouku, II. Cerkev, šola in dom, III. Letni časi), je vzrok ta, ker sva prepričana, da bo tako olajšano učitelju izbiranje berilnih sestavkov, kakoršne potrebuje ob posebnih časih, slučajih, dogodkih, prilikah itd.; drugič pa je treba poudarjati, da nisva izbrala teh naslovov kar brez vsakega premisleka, temveč sva storila to iz tehtnega vzroka, da spozna učenec iz same razdelitve one knjige, ki jo ima v rokah dan na dan, da se zabavaj in uči, da je podlaga človeški družbi cerkev, šola in dom, in da se nam najlepše kaže krasota, neumljiva moč odprte prirode, če jo motrimo s paznim očesom vse leto, t. j. spomladi, poleti, jeseni in pozimi. Zatorej pa sva zlasti v ta (III.) oddelek sprejela najlepše spise, kar jih premore naša literatura, kolikor je je dostopne mladini, kateri je namenjeno to berilo. S tega stališča sodeča meniva (in sva tudi prepričana), da ne bo tudi sedaj prav nič tiste glavobelnosti pri izbiranju berilnih sestavkov, katere se boji g. ocenjevatelj, „da bode moral učitelj, rabeč njiju (t. j. najino) berilo, ravno vzpričo omenjene razvrstitve že v začetku leta dobro poznati in vedno imeti pred očmi vso knjigo...“

Ali je sploh drugače mogoče, nego da pozna učitelj knjigo od začetka do konca? To je tako brezpogojno potrebno, kakor je potrebno, da pozna rokodelec orodje, s katerim hoče, more in mora delati, da doseže končni smoter. To je stvar, ki je umevna sama ob sebi. In zgodilo se je že časih, da je n. pr. pri izkušnji učne usposobljenosti padel mnogoteri učitelj samo zato, ker ni poznal ljudsko-šolskih knjig — ali bolje — njih razvrstitve, uredbe in vsebine. Dotični predpisi v prvi vrsti zahtevajo, da so vsakemu kandidatu natančno znana ravno ljudsko-šolska berila. In prav je tako!

Da mora poznati učitelj knjigo od prvega do zadnjega stavka, je potrebno tudi zategadelj, ker mora začeti dostikrat v istem tednu, celo v istem dnevu na treh in štirih različnih straneh: sedaj jezik, sedaj priroslovje, sedaj zemljepisje itd. Da pa bo izbiranje učitelju lažje, sva pridala knjigi natančno kazalo in pregled, ki priča dovolj jasno, da ni „vse tisto razvrščenje — nepotreben poskus.“

Kdor čita te besede, pa ne pozna najinega berila, si misli lahko, da sva skrpala čitanko kar tako igraje, brez vsakega pomisleka in nazora, kakor bi bilo za ljudsko šolo dobro vse, bodisi da je še tako malomarno, površno in skrupucano. Taki sodbi se ustavljava najodločnejše in izjavljava, da nisva vteknila niti jednega berilnega sestavka v to ali ono skupino brez premisleka. Da je zašla n. pr. basen „Jež in lisica“ med „Letne čase“, ni vzrok samo prvi stavek: „Bila je huda zima“ — kakor meni g. ocenjevatelj, nego je glavni vzrok ta: S to basnijo se vpliva lahko na usmiljenje, ki ga zasluži siromaki zlasti

ob ostri zimi, ko so brez doma, brez zavetja, a kaže se tudi ž njo, kako se vrača dobro s hudim, kako brezobzirni, brezčutni so oni, ki dolgujejo hvalo dobrotniku, pa ga . . . itd. — saj menda ni treba razlagati g. ocenjevatelju basni tako, kakor otroku, ki šteje 8—9 let!

Neumann torej ni sestavljal beril za ljudsko šolo, pa tudi tisti ne, na katere kaže g. ocenjevalec (Lehmann, Branky, Sommert itd.), katerih berila so deležna „vladnega priporočila.“ Zato si pa oglejmo jedno najboljših nemških ljudsko-šolskih knjig, ki je izšla v c. kr. zalogi šolskih knjig, katero so sestavili Kummer, Branky in Hofbauer! Vsebina: I. Für des Kindes Herz und Geist. II. Die Jahreszeiten. III. Aus der Naturgeschichte und Naturlehre . . . Tako je tudi pri drugih knjigah te zaloge. Kako, da torej ne kaže gosp. ocenjevalec na te knjige? —

In povsod so za težjimi, n. pr. prirodoslovnimi ali zemljepisnimi sestavki kratke in lahke pesemce, uganke ali basni, oziroma „rozine v ajdovih štrkljih“, ki oživljajo in delajo zanimiv dotični predmet. To bi lahko opravičila na dolgo in široko, ali tu ni mesta takemu razpravljanju, morda se zgodi to o priliki.

G. ocenjevalec piše: „Pa tudi glede izbora posameznih berilnih sestavkov in pesmic se z gg. izdajateljema ne ujemam. Vsaka stran njiju knjige priča, da sta onadva pristaša po mojih mislih, hvala Bogu! že zastarelega nazora, po katerem bodi šolska čitanka nekaka knjiga modrosti, natrpna z modrimi nauki, z zlatimi reki in izreki, s pregovori in pametnicami v vezani in nevezani besedi, med katere so posejane samo za posladkanje — kakor rozine v ajdovih štrkljih — porredke kratkočasnice, burke, anekdote itd.“

Hvala Bogu, ta udarec ne zadene naju, nego pisatelje, katerih povesti, pesmi, popise itd. sva sprejela v knjigo. Pa oglejmo si te grešnike pobliže!

V čitanki je Erjavčevih spisov 24, Levstikovih 10, Stritarjevih 10, Hubadovih 11, Jenkovih 3, Gregoričevih 2, Aškerčevih 1, Funtkovih 2 itd. Poleg tega je še kakih 20 narodnih, ki sta jih zapisala Samostal, Jurčič in drugi . . .

Ti pisatelji tvorijo vsaj polovico knjige, torej marsikatero stran, in vendar je obsodil g. ocenjevalec vsako stran. Ali je torej goranji stavek pravičen in resničen?

Slomškovih spisov sva sprejela v knjigo 13. Res je, da se lahko očita Slomšku: Preveč moralizuje! A res je tudi, da ima i Slomšek dokaj dobrih stvari, ki veljajo še dandanes, n. pr. tolikokrat imenovana basen „Jež in lisica.“

Od „zloglasnega“ Šmida sva vzela v knjigo samo dve kratki povesteci, dočim jih v knjigah, izdanih v c. kr. zalogi šolskih knjig, kar mrgoli.

Kar piše Stritar o mladinskih spisih, je nama dobro znano: bilo je o priliki ocene „Dragoljubcev“. Da pa on sam ni zavrzel povsem moralizovanja, kaže jasno zadnje njegovo delo „Pod lipo“.

Dobro veva, da prekašajo novejši naši pisatelji Slomška, Praprotnika in Tomšiča, a da so njihovi spisi sedaj le še historijskega pomena, temu ugovarjava. Učitelj vzemi najino čitanko v roke in — uvažuje — da je spisana za 8—9 letne učence in učenke, naj poišče, kaj je n. pr. v knjigi Praprotnikovega. Samo 6 berilnih sestavkov, a med temi n. pr. železo in volčja črešnja, kjer se opisuje pri prirodoslovnem pouku dotični predmet v pripovedni obliki. Prepričana sva, da so taki spisi Praprotnikovi še danes prav primerni malim, nerazvitim začetnikom, ki si jih zapomnijo hitreje in trajneje, nego suhoparen popis. Jedina Praprotnikova pesem v najinem berilu „Moj dom“ je danes že narodna, torej mora biti tudi dobra.

In najsi so spisi omenjenih treh pisateljev zastareli, v knjigi jih je okroglo 20, med tem ko imava v knjigi črez 90 berilnih sestavkov naših klasikov in narodnih. To je torej polovica čitanke — dokaz, da sva skušala uporabiti vse, kar je mogoče dobiti iz spisov teh naših pisateljev primerneza za mladino staro 8—9 let! Toda teh ne omenja gosp. ocenjevatelj niti z besedico, ampak kaže samo velike literarne grešnike: Slomška, Praprotnika in Tomšiča.

Iz „Pomladnih glasov“, katere priporoča gosp. ocenjevatelj in ki pišejo v duhu Slomškovem, sva vzela 4 sestavke, več jih nisva mogla dobiti.

Te številke kažejo, da sva iskala in iskala v prvi vrsti primernih stvari v knjigah naših klasikov, a iz „Zvonove“ ocene zveni glasno očitjanje, da sva zanemarjala njihove spise. Hvala Bogu, ob tem imava čisto in mirno vest!

Omeniva naj le mimogrede, da velja le deloma in sicer samo za leposlovne sestavke v ljudski šoli g. ocenjevateljeva in tudi najina teza: Plemenita vsebina v plemeniti obliki. Nihče ne more ugovarjati, da se je nisva držala, ko imava vendar v čitanki najlepše pesmi Levstikove, Stritarjeve itd. — in nekaj popisov, ki so čisti biseri v slovenski literaturi, n. pr. Erjavčeva pomlad, Stritarjev sveti večer itd., itd. . . A v nižjih razredih ima v knjigi tudi svoj oddelek n. pr. prirodoslovje, kjer je treba popisati poleg zahteve učnega črteža v plemeniti obliki (jezik je Erjavčev) neplemenito vsebino, n. pr. podgano, miš, prašiča, ščurka itd. —

In še nekaj, kar ni najzadnje!

Janežič in Sket bi ne imela danes pri sestavljanju čitank prevelikih težav, saj veljajo njiju berila za 12, 15 in večletne dečke, a midva sva sestavila knjigo — kar povdarjava posebe — za otroke 8—9 let!

Za to starost sva našla n. pr. pri Gregorčiču le dve pesmi: „Lestovkam“ in „Pri pogrebu“, a zadnja je skoraj pretežka. Druge primerne pesmi tega pesnika (n. pr. „Soči“, „Siromak“) so namenjene višji stopnji, ali so pa že postavljene v doslej izišlih čitankah za višje in tudi nižje razrede. Gosp. ocenjevatelj menda tudi ni pomislil, da pride za „Drugim berilom“ še tretje in četrto, torej sva morala prihraniti precej klasiškega gradiva za pozneje. In ne bo ga nedostajalo, vsaj pesmi ne! A kje dobiti dovolj povesti, ko niso vseč g. ocenjevatelju menda tudi Steklasove in narodne? Svetuj, povej, kdor ve in zna!

Lahko je reči: Skrči čitanko za polovico! Prav, ali znati je treba, da nimamo v ljudski šoli opraviti šamo z leposlovjem, nego tudi z drugimi predmeti. Kam s temi? — Sploh kaže vse, da ima gospod ocenjevatelj pred očmi zgolj jezikovni pouk na srednjih šolah. Proti onemu „nepotrebnemu poskusu“ vsa se zabranila že zgoraj. Končno pa morava dostaviti še to, da so v prirodoslovnem oddelku za poučnimi popisi basni n. pr. „Konj in osel“, „Volk in koza“, pesem „Ujeti vrabec“ zato, da je omogočen zanimiv pouk, da se prikupi suhoparen popis s pridejano basnijo ali pesmijo. Ta se uporabi tudi za spisovni pouk, in tako se koncentrujeta prirodoslovni in jezikovni pouk. Koncentracija pa je jedna izmed najpotrebnejših potreb v ljudski šoli. Ljudsko-šolski metodikar razume naju, saj sva dobila od mnogih strani pohvalna priznanja.

Sploh so posipani taki „rozini“ v vseh ljudsko-šolskih čitankah, kar sva jih imela v rokah, ne le v nemških, tudi v čeških in hrvaških!

Gosp. ocenjevatelju tudi ne prija, da sva sprejela v zgodovinski pouk narodne pravljice. Pa poglejmo, kaj pravi učni črtež: Preproste pripovedke in povesti zgodovinske vsebine v čitanki pripravljajo na zgodovinski pouk — to za 2. razred, a za 3.: Pripovedke in povesti, ki se ozirajo na šolski okraj in na njegovo okolico, potem iz zgodovine domače dežele in avstrijsko-ogerske monarhije se primerno vpletajo med berila zgodovinske vsebine.

In prav tako! 8letni otrok še ni sposoben za zgodovinske sestavke iz svetovne in domače zgodovine, učitelj ga mora šele na to pripravljati, kar se zgodi z domačimi pravljicami, ki imajo zgodovinsko podlago.

In da sva izbrala najlepše narodne pravljice, o tem sva prepričana do dobra, saj govore te pravljice v najinem berilu o Zlatorogu, kralju Matjažu, o Turkih itd. Prva je celo navdušila Nemca Baumbacha!

Končno izrekava zadoščenje, da je omenil g. ocenjevatelj vsaj slovnico prijazneje. Kdor je učil jezik, bodisi ta ali oni, v ljudski

šoli, ta zna, koliko težko delo je slovniški pouk. S to slovnico bova — tako upava — dokaj olajšala težavni ta pouk, ker je nama častitalo obilo tovarišev k dobri izpeljavi, uredbi in razvrstitvi te slovnice.

Pri sestavljanju nadaljnjih beril se bodeva zatekala kot sedaj k našim klasikom, a ozirala se bodeva najbolj na svoje in izkušenih ljudsko-šolskih učiteljev izkušnje ter uvaževala vsak dobrohotni nasvet kogarkoli.

M. Josin, E. Gangl.

Vestnik.

Imendan naše presvetle cesarice se je praznoval po celem Avstriji z največjo slovesnostjo. Ista vez ljubezni in udanosti, ki spaja srca podanikov z blagim vladarjem našim, objemlje tudi Njega Visoko soprogo; in ta čut ljubezni in udanosti nas je silil dne 19. listopada, da smo molili do Vsečelnega, da nam še mnogo let ohrani vladarico našo v blagor vse cesarske hiše in vseh nje narodov.

Cesar Franc Jožefova ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: Gospod Ivan Dremelj, učitelj na Polici, 2-40 gld.

Učiteljski konvikt: Vč. g. Franc Ogradi, opat v Celji, 10 K; „Učiteljsko društvo za celjski in laški okraj“ čisti dohodek „Zavezinega“ koncerta z dne 4. vel. srpana t. l. v Celji — po g. Suh-u 50 K; g. Ivan Rus, posestnik v Travniku 5 K; gđc. Malka Krajčeva nabrala v Grahovem 5-68 K. G. Ivan Dremelj, učitelj na Polici, 2 K; gđc. Lujiza Bisail, učiteljica v Trnovem, na knj. kr. podr. štev. 168 16 K; gđc. Bibijana Bisail, učiteljica v Trnovem, na knj. kr. podr. štev. 169 16 K.

Osobne vesti. Na novo so nastavljeni učiteljski abiturientje oziroma abiturientinje na Štajerskem: Gđc. Marija Trampus, podučiteljica pri Sv. Lovrencu nad Mariborom, Anka Vauda, pomožnim učiteljicam v Slov. Bistrici, Gabrijela Fisolitsch, pomožnim podučiteljicam v Tinjah, Pavla pl. Zierfeld, pomožnim podučiteljicam v Središču; podučiteljem pa gg.: Franc Čepe v Kamnici, Jožef Slekovec pri Spodnji Sv. Kunigoti, Oskar Žolnir v Markalah, suplantom pa Jožef Peitler pri Sv. Jarneju pri Poličanah. Okrajni pom. učitelj Alojzij Schaup pridelen je šoli v Kamnici. Učiteljica ženskih ročnih del, gospa Marija Pečar-Vasle postala je suplentinja pri Sv. Lovrencu v Slov. goricah. Prestavljeni so podučitelji oziroma podučiteljice: gosp. Ivan Vrabl od Sv. Antona v Slov. goricah k Sv. Jurju, g. Silvester Košutnik od St. Ilja v Slov. goricah k D. M. v Brezju, g. Anton Šebat pride za suplenta iz Laporja v Čršnjevce, g. Avg. Achitsch, bivši podučitelj v Kamnici — sedaj pri vojaki — pa za podučitelja k Sv. Martinu pri Vurbergu. Gđc. Marija Škrjančeva premeščena je od Sv. Jurja v Slov. gori k Sv. Antonu, Ivanka Škrjančeva pa od Sv. Jurja v Laporje, Marija Vučnik-ova od Sv. Jurja ob Pesnici v Jarenino, Elvira Vipavčeva k Sv. Jurju, Viktorija Kautznerjeva od D. M. v Brezju k St. Ilju v Slov. goricah. Službi sta menjala g. nadučitelja J. Sabaty v St. Ožbaltu ob Dravi in Klement Vračko v St. Ulrihu pri Ivniku. Gđc. učiteljica Josipina Kren pride od Sv. Marjete niže Ptuja v Kapele. G. Fr. Leskovar, nadučitelj v Novicerkvi, dobil je zavoljo bolezni odpust, nadomestuje ga gđc. Malčika Šket-ova, mariborska učit. kandidatinja (roj. v Dramljah); g. Fr. Cmeršek, mariborski učit. kandidat (roj. 1876 v Slatini), imenovan je za prov. učitelja k Sv. Petru v Sav. dol.

Izpit učne usposobljenosti so v Mariboru napravili gg. oziroma gđcne: Izabela Sieberer, H. Hribernik, Val. Kajnih, Frid. Kožuh, Karol Kveder, Jak. Preindl, Stefan Rataj, Leopold Viher, Viktorija Kautzner, Marija Vučnik, Izabela Sark, Ign. Kotschnigg, Fr. Posch, J. Roschker, Pavla Schnaubelt, Al. Weixler, Marija Graschitz in Marija Wresnig. Zadnji trije podučujejo slovensko dečo, vendar so izpit napravili samo v nemščini. V Ljubljani je delalo izpit 49 kandidatov, oziroma kandidatinj.

Čehi na Dunaju nameravajo ustanoviti v vsakem okraju svojo šolo iz zasebnih sredstev, društvo „Komensky“ pa hoče baje zasnovati na Dunaju celo češko gimnazijo. Po vseh okrajih Dunajskega mesta so se osnovali okrajni šolski odbori v ta namen. Nemski listi pravijo, da je to „nečuvena predrznost.“ — No, Čehi dunajski jim odgovarjajo — z snovanjem čeških šol v Avstrijski stolici.